

TÜRKİYE’DE KAMU HARCAMALARININ EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ ve YENİ KAMU MALİ YÖNETİMİNİN ROLÜ

THE IMPACT OF PUBLIC CURRENT AND INVESTMENT EXPENDITURES ON ECONOMIC GROWTH AND THE ROLE OF NEW PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT IN TURKEY

Hakan BAKKAL*

Öz

Çalışmanın amacı Türkiye’de, kamu cari ve yatırım harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ve bu bağlamda yeni kamu mali yönetiminin rolünü analiz etmektir. 1980-2013 dönemi verilerinin kullanıldığı bu çalışmada FMOLS yönteminin kullanılması benimsenmiştir. Yapılan analizlerden elde edilen ampirik sonuçlar, cari harcamaların ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkide bulunduğu ve 5018 sayılı kamu mali yönetimi ve kontrol kanunu ile uygulamaya konulan yeni kamu mali yönetiminin bu olumlu etkiyi artırdığını göstermektedir. Yatırım harcamalarının ise büyüme üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu ancak bunun istatistiki olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Yeni kamu mali yönetiminin iç kontrol uygulamaları ile desteklenmesi durumunda, kaynakların kullanımında daha yüksek bir verimliliğin sağlanabileceği ve dolayısıyla harcamaların büyüme üzerindeki etkisinin artabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Harcamaları, Ekonomik Büyüme, Yeni Kamu Yönetimi, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, FMOLS

Abstract

The aim of the study to analyze the impact of public current and investment expenditures on economic growth and in this context to analyze the role of new public financial management in Turkey. In the study by using annual dataset over 1980-2013 period, FMOLS method is adopted. Empirical results obtained from the analysis indicate that current expenditures have a positive effect on economic growth, and the new public financial management that is put into practice with the implementation of the #5018 numbered public financial management and control law has increased this positive effect. However, investment expenditures have also positive effects on the growth to some extent but this result is not significantly correlated. While giving support to the new public financial management with internal control practices, it is thought that higher productivity will be achieved in the utilization of resources and hence the effect of the expenditures on growth may be further increased.

Keywords: Public Expenditure, Economic Growth, New Public Management, Public Fiscal Management and Control Act, FMOLS

* Dr., Yalova Üniversitesi, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, e-mail: hakan.bakkal@yalova.edu.tr

1. Giriş

Kamu harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki ekonomi biliminde en fazla çalışma yapılan konulardan birisidir. Söz konusu harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin olup olmadığı, teoride iki iktisadi yaklaşım tarafından devletin ekonomik yaşamda atfetmiş oldukları rolüne bağlı olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Klasik iktisadi yaklaşım, ekonominin tam istihdamdan ayrılması halinde, sapmanın piyasa dinamikleri tarafından bertaraf edileceği ve uzun dönemde tam istihdamda dengeye geleceği varsayımları altında, devletin mümkün olduğu kadar iktisadi faaliyetlerde yer almaması gerektiğini savunmaktadır. 1929 büyük buhran sonrası klasiklerin öne sürdüğü şekilde piyasalarda tam istihdamın sağlanamaması, bu görüşün geçerliliğini yitirmesine yol açmıştır. Diğer taraftan Keynesyen ve post keynesyenlere göre, ekonomi çoğu zaman eksik istihdamda bulunduğu için genişletici talep yönlü politikalar ile tam istihdama ulaşmada kamu harcamalarının artırılması gerektiği ileri sürülmektedir.

Devletin ekonomik yaşamda oynayacağı rol 1929 büyük buhranı sonrası sınırlı düzeyde kalmış, ancak ikinci dünya savaşı sonrası birçok ülkede, özellikle sosyal devlet anlayışının gelişmesi neticesinde devletin sosyal ve iktisadi yaşamda sorumluluğunun artması kamu harcamalarındaki artışın önemli seviyelere yükselmesine yolaçmıştır. Kamu ekonomideki büyüklüğüne rağmen, bürokratik yapı, politik nedenlerden kaynaklanan tercihler vb. kamusal yarar amacını taşımayan kaynak kullanımları sonucunda, iktisadi gelişme açısından beklenen katkıyı sağlayamamıştır. Kamu harcamalarının büyük ölçüde verimsiz olarak kabul edilmesinin yanısıra neoliberal politikalar doğrultusunda piyasalarda serbestleşme ve deragülasyon hareketleri neticesinde devletin ekonomik alandaki faaliyetleri giderek azalmış, faaliyetlerin önemli bir kısmı özel sektöre devredilmiştir. Günümüzde ise, bu durum ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte hükümetler temel olarak yerine getirmekle sorumlu tutulduğu, kamu çalışanlarının maaşları, eğitim, ulaşırma, adalet gibi alanlarda, köprü, tünel, yol, gibi altyapı yatırımlarında, emeklilere, işsizlere ve dezavantajlı kesimlere yönelik sosyal yardım harcamaları vb. nitelikte harcamalarda bulunmaktadır.

Kamu harcamaları ve ekonomik büyüme arasında bir ilişkinin olup-olmadığı, ekonomik büyüme üzerinde herhangi bir olumlu katkısının bulunup-bulunmadığı yapılan birçok ampirik çalışma ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde, ülkelerin gelişmişlik düzeyi, kamu sektörünün payı, kamu harcamalarının bileşenleri gibi faktörlerin ele alınmasına bağlı olarak farklı sonuçlar taşıdığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmaların bir kısmında, kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılrken, bir kısmında ise harcamaların büyüme üzerindeki etkisinin negatif olduğu ya da herhangi bir etkisinin olmadığı ileri sürülmektedir. Türkiye’de de, bu konuda yapılan benzer çalışmaların olduğu ve çalışmalarda yapılan analizlerin kamu harcamalarını genel olarak, bileşenlerine göre ya da harcama alanına göre ele alarak ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini inceledikleri görülmektedir. Bununla birlikte, kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisine ilişkin çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen, kamu yönetimindeki yeni gelişmelerin bu ilişkide rolünü irdeleyen çalışmalar sınırlı düzeydedir. Bu alanda yapılan çalışmalarda, genel olarak iyi yönetim uygulamalarının büyüme üzerindeki etkisi ortaya konulmakta olup, uygulamalar neticesinde spesifik olarak kamu harcamalarının büyüme etkisini irdeleyen araştırmalar küçük bir yer tutmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, cari ve yatırım harcamaları bileşenine göre Türkiye’de, merkezi yönetim kamu harcamalarının büyüme üzerindeki etkisini incelemek ve iyi yönetim ilkelerini de içeren ve Türkiye’de 5018 sayılı kanun uygulamaya konulan yeni kamu mali yönetiminin, bu ilişkide herhangi bir rolünün olup-olmadığını ortaya koymaktır.

2. Teorik Çerçeve

Kamu harcamalarının iktisadi büyüme üzerindeki etkisi hakkında iki temel farklı görüş bulunmaktadır. Klasik ve neo-klasiklere göre, kamusal faaliyetler, piyasanın süpürülmesini engelleyerek ekonomideki kaynakların dağılımında ve kullanımında etkinliğin sağlanamamasına yolaçmaktadır. Aynı zamanda, bu faaliyetler için yapılan harcamalar özel sektör harcamaları üzerinde dışlama etkisi yaratarak, kamuya göre daha verimli olan özel sektör yatırımlarını azaltmaktadır.

Kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi özgün biçimde ele alan iktisatçıların başında Adolf Wagner gelmektedir. Wagner, sanayileşme ile birlikte toplumsal düzeyde ortaya çıkan sosyal gelişme arzusu sonucu kamusal faaliyetlerin kapsamının genişlediğini ve bu genişlemenin doğal sonucu olarak kamu harcamalarındaki artışı beraberinde getirdiğini gözlemiştir. Wagner kanunu olarak da bilinen bu görüşe göre, ekonomik büyümenin olması halinde kamu harcamalarının artacağı iddia edilmektedir (Henrekson, 1993: 407). Sonuç olarak Wagner, kamu harcamalarındaki artışın ekonomik büyümenin kaynağı değil bir sonucu olduğunu belirtmektedir.

İkinci temel yaklaşım Keynesyen yaklaşımdır. Bu yaklaşım, Wagner kanunda ileri sürülenin tersine, kamu harcamalarındaki artışının büyüme üzerinde etkide bulunacağını ve bu etkinin artış yönünde olacağını ileri sürmektedir. Keynesyen görüşe göre hükümetler, gerek altyapı yatırımları gerekse hane halklarına yönelik harcamalara gitmekte, bu harcamalar çarpan mekanizması ile toplam talebi artırmak suretiyle büyüme üzerinde bir artış yaratmaktadır. Keynes, özellikle özel tüketim ve yatırımların yetersiz olduğu kriz dönemlerinde işsizliği ve eksik istihdamı azaltmada talep yönlü politikaların uygulanması ve dolayısıyla kamu harcamalarının artırılması ile toplam talebin ve milli gelirin artacağını iddia etmektedir. Keynesyen yaklaşımın kamu sektörünün önemine dikkat çektiği bu görüşleri, hükümetlerin kamu harcamalarının ekonomideki payını artırmasına zemin hazırlamış, özellikle ikinci dünya savaşı sonrası hükümetler ekonomik durgunluktan çıkmak için keynesyen politikalara başvurmuştur. Bu politikaların yanısıra ülke nüfuslarının artması ve sosyal devlet anlayışının toplumsal yaşamda gitgide hâkim olması, bu harcamaların ülke ekonomilerinde önemli seviyelere ulaşmasına yolaçmıştır.

Konuya büyüme teorileri çerçevesinde bakılacak olursa, kamu harcamalarının içsel büyüme teorisine kadar analizlerde yer almadığı görülmektedir. İçsel büyüme teorisi öncesinde Solow ve Solow büyüme teorisini geliştiren Cas (1965) ve Koopmans (1965) gibi klasik büyüme teorisi öncüleri, büyüme üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığından hareketle çalışmalarında kamu harcamalarını ele almamışlardır (Minea, 2008: 99). Kamu harcamalarının çalışmalarda yer verilmesi, birtakım içsel büyüme teorileri ile birlikte sözkonusu olmuştur. İçsel büyüme teorileri içerisinde kamu harcamalarının değişken olarak analizlere dâhil edildiği, Barro (1990), Futagami vd. (1993) gibi iktisatçıların yapmış oldukları çalışmalarda, sermaye, eğitim ve araştırma geliştirme gibi üretken alanlardaki kamu harcamalarının uzun dönemde ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkide bulunabildiği ileri sürülmektedir.

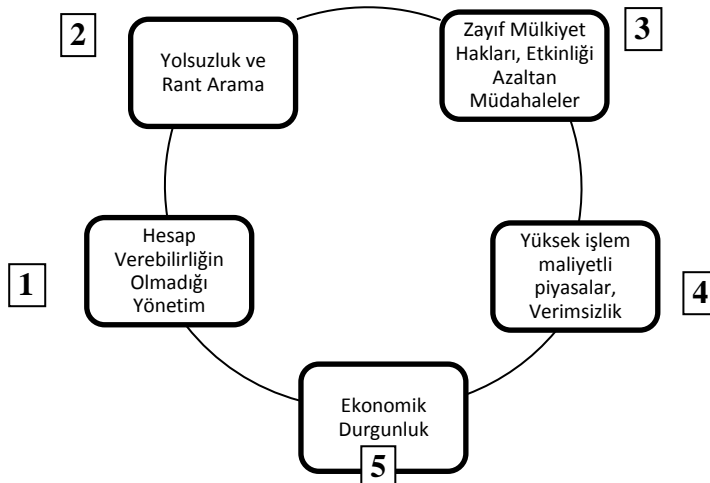
Kamunun temel olarak bir takım yollarla harcamalarda bulunmak suretiyle büyüme üzerinde bir etkide bulunabileceğini söylemek mümkündür. Buna göre;

- i. Sermaye ve emeğin arz ve talebinde olası çarpıklıkları minimize edebilecek kamusal faaliyetlerde bulunarak,
- ii. Özel sektörün faaliyetlerini kolaylaştıracak sosyal ve ekonomik altyapıyı sağlayarak,

- iii. Piyasa eksiklikleri ya da dışsallıklardan dolayı özel sektörün faaliyette bulunması için gerekli yatırımlarda bulunarak harcamalarda bulunmak suretiyle kamu sektörü büyümeye olumlu katkıda bulunabilmektedir (Braşoveanu, 2012).

Bu etkinin yönü ve derecesi, ülkenin gelişmişlik düzeyine, kamu sektörünün büyüklüğüne, harcamaların bileşenlerine bağlı olduğu kadar kaynak kullanımlarındaki etkinliğe, verimliliğe ve yönetim kalitesine bağlı olarak değişebilmektedir. Örneğin, Dethier, (1999: 8)'e göre, iyi yönetim, kamu kaynaklarının verimlilik kayıplarını azaltarak daha iyi ekonomik sonuçlara yolaçmakta ve ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkide bulunmaktadır. Bu nedenle, iyi yönetişime sahip olmayan kurumların iktisadi faaliyette bulunduğu ülkelerde, kamu harcamalarının büyüme üzerinde olumsuz bir etkide bulunabileceğini ya da en azından herhangi bir olumlu katkının olamayabileceğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla, iyi yönetişimin bulunduğu ülkelerin diğer ülkelere göre büyüme oranında daha hızlı bir artış ve daha fazla gelir düzeyine sahip olması beklenmektedir (Cooray, 2009: 405) İyi yönetişimin olmadığı bir ülkede oluşabilecek ekonomik sonuçlar şekil-1'de gösterilmektedir.

Şekil-1: İyi Yönetişimin Olmadığı Bir İktisadi Yapı

Kaynak: Khan, (2008: 115)

Şüphesiz bu durum, harcamalarda verimliliğin sağlanmasıyla yakından ilişkilidir. Bu açıdan yeni kamu yönetiminin, iyi yönetişimin kamu kurumlarında tesis edilmesinde büyük bir önemi bulunmaktadır. Yeni kamu mali yönetimi, yönetimden farklı bir anlam taşımakla birlikte, şeffaflık, hesap verebilirlik, paydaşların katılımı, etik davranış ve dürüstlük gibi iyi yönetişimin karakteristik özelliklerini içermektedir. Sahip olduğu bu özelliklerle birlikte yeni kamu mali yönetiminin diğer özelliklerinin uygulanması, kamu sektöründe kaynakların gün geçtikçe sonuçlara dayalı olarak ve daha verimli bir şekilde kullanıldığı bir yapıya evrilmesini sağlamaktadır.

Konu Türkiye açısından ele alınacak olursa, 2006 yılı ile birlikte, kamunun yönetim yapısında radikal bir değişikliğe gidildiği görülmektedir. Bu tarihe kadar, girdi odaklı, devletin tüm faaliyetlerini kapsamayan ve kaynakların kullanılmasında verimliliğin aranmadığı bir mali yönetim yapısının olduğu görülmektedir. Türkiye sahip olduğu bu yapıyla, tecrübe etmiş olduğu 1994, 1999 ve 2001 krizleri sonucu, IMF stand-by anlaşmaları çerçevesinde “Washington Konsensüsü” olarak adlandırılan ve Washington merkezli kurumlar tarafından önerilen politikaları esas almak zorunda kalmış ve bunun sonucunda ülkede mali disiplinin sağlanması gerekliliği doğmuştur (Karakurt, 2011: 32). Bu

gereksinimle birlikte global olarak devletin iktisadi yaşamdaki yeri ve önemine olan bakış açısının değişmesi, Türkiye’de de kamu yönetim yapısının gözden geçirilmesini sağlamıştır. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda, Türkiye’de yeni kamu mali yönetimine dayalı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Kanun, merkezi yönetim kuruluşları ile birlikte sosyal güvenlik kurumları, düzenleyici kurumlar ve mahalli idareleri kapsamaktadır. Kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini düzenlemektedir (5018 S.K.: M.1). Kanunda, Bakanlıklar, münhasır merkez kuruluşları, Üniversiteler, diğer özel bütçeli idareler ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar merkezi yönetim kuruluşları olarak sayılmaktadır.

3. Literatür

Literatürde, kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki hakkında çok sayıda ampirik çalışma bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik yönden farklı birçok ülkede yapılan bu çalışmalarda kamu harcamalarının büyüme üzerinde hangi yönde etkide bulunduğu dair tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bazı çalışmalarda büyüme üzerinde pozitif yönde bir etkinin olduğu ortaya konulmakta iken, bazı çalışmalarda ise kamu harcamalarının olumsuz şekilde büyümeyi etkilediği ya da herhangi bir etkisinin olmadığı ileri sürülmektedir. Çalışmalarda ağırlıklı olarak kamu harcamalarının bileşenleri ya da konusuna göre yapılan kamu harcamaları dikkate alınarak bulgular ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, iyi yönetişimin ya da yeni kamu yönetiminin bu ilişkideki rolüne dair oldukça sınırlı sayıda araştırma yapılmış, çalışmaların büyük kısmı, yönetişim ya da yönetim kalitesi ile büyüme üzerindeki ilişki üzerine yapılmıştır.

3.1. Kamu Harcamaları Ekonomik Büyüme İlişkisi

Barro (1991), 1960-1985 dönemi için yatay kesit analizini kullanarak, 98 ülkeyi ele aldığı çalışmada, ekonomik büyüme ile hükümet harcamaları arasında güçlü bir şekilde negatif yönlü ilişkinin olduğu sonucuna varmıştır.

Shantayanan vd. (1996), Doğu ve Güney Asya, Sahra Altı Afrika ve Latin Amerika’yı kapsayan ve aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 43 ülkeyi 1970-1990 dönemi için panel veri modeliyle ele almış ve genel olarak bu ülkelerde cari harcamalardaki artışın ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Strauss (1998), 21’i gelişmiş ve 43’ü az gelişmiş olmak üzere toplam 64 ülke için 1970-1993 dönemi için yapmış olduğu regresyon analizi ile hükümetin ekonomik büyüme üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, özellikle az gelişmiş ülkelerde harcamalardaki artışın, artan bütçe açıkları ve borçlanma nedeniyle ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Bleaney vd. (2001) OLS ve GLS yöntemleri ile 22 OECD ülkesi üzerinde 1970-1995 dönemini ele alarak yapmış oldukları çalışmada, üretken kamu harcamalarının ekonomik büyümeyi artırdığı, üretken olmayanların ise artırmadığını ortaya koymuştur.

Al Faris, (2002), 1970-1997 dönemi için Körfez İşbirliği Konseyi üye ülkeleri üzerinde, çoklu eşbütünleşme yöntemini kullanarak, yaptığı çalışmada, kamu harcamalarının büyüme üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı bulgusuna ulaşmış ve Keynesyen yaklaşımın bu ülkelerde geçerli olmadığı sonucuna varmıştır.

Schaltegger ve Torgler, (2004), 26 bölgeyi ele alarak panel veri tekniğiyle 1981-2001 dönemine ilişkin İsviçre’yi analiz ettiği çalışmada kamu harcamalarının büyüme üzerinde negatif etkide bulunduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Gupta vd., (2005), 1990-2000 döneminde 30 düşük gelirli ülkeler üzerinde yaptığı GLS analizi ile ücret dışındaki mal ve hizmetlere ve yatırım harcamalarına yapılan harcamaların artması halinde, kamu yatırım harcamalarının büyüme üzerindeki etkisinin daha fazla olacağını, aksi takdirde büyüme üzerindeki olumlu etkisinin zayıflayacağını ileri sürmektedir.

Bose vd., (2007), 30 gelişmekte olan ülke üzerinde, panel veri analizi ile 1970-1980 dönemini ele alarak yaptıkları çalışmada, ulaşım, iletişim, eğitim ve savunmayı kapsayan sermaye yatırımlarının ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu, cari harcamaların etkisinin ise istatistiki olarak anlamsız olduğunu ortaya koymuştur.

Ávila ve Strauch, (2008), AB'ye üye 15 ülkede, 1960-2000 dönemini esas alarak FMOLS modeli ile yaptığı çalışmada, toplam kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde negatif, kamu yatırım harcamalarının ise pozitif bir etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Alexiou (2009), Güneydoğu Avrupa'da bulunan 7 ülkeyi dahil ettiği çalışmasında OLS, FEM ve RCM yöntemlerini kullanarak 1995-2005 yıllık verileriyle yaptığı çalışma sonucunda kamu harcamalarının büyüme üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğuna yönelik bulguya ulaşmıştır.

Christie, (2012), 1971-2005 dönemine ilişkin, 136 ülkeyi kapsayan panel veri analizi ile yaptığı çalışmada, Asya, Avrupa-Orta Asya (ECA) ülkelerinde kamu harcamalarının büyüme üzerindeki etkisinin pozitif olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde etkilerine yönelik Türkiye üzerinde belirli bir dönem ele alınarak yapılan bazı çalışmalar ve çalışma sonuçları şunlardır:

Uzay (2002), Uzay (2002), 1971-1999 döneminde Türkiye'de kamu büyüklüğünün büyüme üzerindeki etkisini iki sektörlü üretim fonksiyonu çerçevesinde ele almıştır. Çalışmada, söz konusu dönemde Türkiye'de kamu harcamalarındaki artışın büyümeyi olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir

Kar ve Taban (2003), 1971-2000 dönemini verilerine dayanarak eğitim, sosyal alandaki kamu harcamalarının büyümeye katkıda bulunduğunu, altyapı harcamalarının ise ekonomik büyüme üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını eşbütünlük testi ile ortaya koymuşlardır.

Altay ve Altın, (2008), 1980-2005 dönemini ele alarak, cari, yatırım ve transfer harcamalarının büyümeye etkisinin pozitif, ancak toplam harcamaların etkisinin negatif olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Toplam kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki olumsuz etkinin, kamu sektörünün düşük verimliliğinden kaynaklandığı çalışmada ileri sürülmektedir.

Demir ve Sever, (2008), 1980-2007 dönemi için kamu altyapı harcamaları ile ekonomik büyüme arasında yapmış oldukları VAR analizine göre turizm, sanayi ve ulaşım sektörlerindeki kamu altyapı harcamalarının ekonomik büyümeyi artırdığını ortaya koymuşlardır.

Oktayer ve Susam (2008), 1970-2005 dönemini ele alarak En Küçük Kareler Yöntemi (EKK) kullanarak yapmış oldukları analiz sonuçlarına göre, toplam kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı, kamu yatırım harcamalarının ise ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Altunç, (2010), 1960-2009 dönemine ait veriler ile yaptığı VAR analizi sonucunda, kamu yatırım harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde anlamlı bir olumlu etkisinin olduğunu ortaya koymuştur.

Aytaç ve Güran (2010), 1987-2005 yılları için ekonomik sınıflandırmaya göre kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki, yapısal kırılma göz önüne alınarak nedensellik ilişkisi ve vektör otoregrasyon (VAR) analizi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre transfer ve yatırım harcamaları ile ekonomik büyüme arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Yilgör ve Ertuğrul, (2012), 1980-2010 dönemi verilerine dayalı olarak VAR -etki-tepki analizi çalışması neticesinde, cari, transfer ve toplam harcamaların büyüme üzerinde pozitif etkisinin olduğu, yatırım harcamaları ile ekonomik büyüme arasında ise herhangi bir ilişkinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Mızırak ve Üçler (2012), 1970-2009 dönemine ilişkin ARDL sınır testi yöntemiyle yapmış oldukları çalışmada, cari harcamaların ve yatırım harcamalarının ekonomik büyümeyi pozitif etkilediği, ancak transfer harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde olumsuz bir etkide bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır.

3.2.Yönetişimin ve Yeni Kamu Mali Yönetiminin Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Rolüne Dair Yapılan Çalışmalar

Alesina vd., (1996), kurumsal yapı göstergesi olarak politik kurumların kalitesini ele aldıkları çalışmalarında, politik kurumların kalitesinin daha yüksek büyüme oranlarına yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır.

Hulten, (1996), yönetişimin verimliliğini ölçmek için geliştirdiği performans göstergelerine dayanarak ürettiği toplam altyapı verimlilik endeksi sonuçlarına göre altyapı verimliliğinin ülkeler arasındaki büyüme farklarını açıklama da en önemli değişken olduğunu bulmuştur. Aschauer, (2000), Hulten'in aynı göstergelerini kullanarak kamu sermayesi verimliliğinin büyüme üzerinde artışa yolaçtığı sonucuna varmıştır.

Hall ve Jones, (1999), bürokratik verimlilik, yolsuzluk, vb. kriterleri dikkate alarak 127 ülke üzerinde yapmış olduğu araştırmada, yönetişimin büyüme üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Chong ve Calderon, (2000), çoklu kurumsal denge kuramını ortaya koyarak sağlıklı yönetim kurallarına sahip kurumların olduğu ülkelerde büyümenin desteklendiğini ve yönetişimin büyüme üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu iddia etmektedir.

Kaufmann ve Kraay, (2002), hesap verebilirlik, yönetimin verimliliği, kurumsal düzenlemelerin niteliği, yolsuzluklara karşı kontrol gibi dünya bankası tarafından geliştirilen altı farklı yönetim kriterine göre 175 ülkeyi kapsayan 2000-2001 dönemine ilişkin çalışmada, iyi yönetişimin daha yüksek bir kişi başına düşen milli gelire ve uzun dönemde ekonomik büyümeye yolaçan unsurdan biri olduğunu OLS Regresyon Modeli ile ortaya koymuştur.

Kaufmann vd., (2006), birleşik yönetim indeksi ile ülkelerin yönetim düzeylerine göre büyüme üzerinde farklı etkilerin olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre iyi yönetişimin kamu sermayesinin verimliliğini artırmak suretiyle büyümeye katkısında önemli rol oynadığını belirtmektedir.

Faysal ve Baldemir (2006), kurumsal yapı ve ekonomik büyüme ilişkisini panel veri analizi ile inceledikleri çalışmalarında, 199 ülkeyi kümeleme analiziyle üç gruba ayırmışlar ve ifade özgürlüğü, hesap verebilirlik, politik istikrar, yönetimin etkinliği, düzenlemelerin

kalitesi ve yolsuzlukların önlenmesi gibi değişkenlerin ekonomik büyümeyi ne yönde etkilediğini araştırmışlardır. Yapılan araştırma sonucu ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte, yolsuzluğun önlenmesinin tüm ülke gruplarında büyüme üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu, şeffaflığın ise ülkelerin önemli bir kısmında negatif yönde büyümeyi etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yapraklı (2008) Türkiye'nin de içinde yer aldığı 36 üst orta gelir düzeyindeki ülkelerde panel veri analizi kullanarak, ifade özgürlüğü, şeffaflık, politik istikrar, düzenlemelerin kalitesi gibi değişkenlerin ekonomik büyüme üzerinde negatif, yönetimin etkinliği ve yolsuzluğun önlenmesi değişkenlerinin ise pozitif etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

4. Ekonometrik Yöntem ve Veri Seti

Türkiye'nin 1980-2013 dönemine ait 34 gözlemi içeren ve yıllık veriler kullanılarak yapılan bu çalışmada üç değişken kullanılmıştır. Çalışma ile cari ve yatırım harcamalarının büyüme üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Ayrıca, kamu mali yönetiminin, kamu harcamalarının büyüme üzerindeki etkisinde bir rolünün olup-olmadığını belirlemek amacıyla 5018 sayılı kanunun tümüyle yürürlüğe girdiği 2006 yılına kadar 0 değerini, bu yıldan itibaren ise bir değerini alan yapay değişkenler tanımlanmıştır. Analizde kullanılan veriler TÜİK, Kalkınma Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünden derlenmiştir. Analizde kullanılmak üzere, değişkenlerin tümü reelleştirilmiş, aynı düzeye getirilmesi ve paralelliğin sağlanması için logaritmaları alınmıştır. Çalışmanın analizi eViews 9.1 programında yapılmıştır.

Kullanılan değişkenler ve notasyonları Tablo-1'de gösterilmektedir.

Tablo-1: Veri Setinin Tanıtılması

DEĞİŞKEN ADI	NOTASYON
CARİ HARCAMALAR	CARİ
YATIRIM HARCAMALARI	YAT
REEL GAYRİSAFİ YURTIÇİ HÂSILA	GDP
5018 S. K. SONRASI CARİ HARCAMALARIN BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	ETK1
5018 S. K. SONRASI YATIRIM HARCAMALARININ BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	ETK2

Çalışmada, kamu harcama bileşenlerinin büyüme üzerindeki uzun dönemli etkilerini ortaya koymak amacıyla modelin tahmini ve test edilmesinde, dinamik zaman serilerinden tamamen değiştirilmiş en küçük kareler (FMOLS) eşbütünleşme tahmin yöntemi kullanılmıştır. FMLOS modeli, Phillips ve Hensen'in (1990) eşbütünleşme ilişkisinde en iyi tahmini sağlamak için yapmış oldukları çalışmada geliştirilmiştir. Phillips ve Hansen (1990: 120), FMOLS tahmincisinin süper tutarlı, asimptotik olarak sapmasız ve küçük örnekleme bile iyi sonuçlar verdiğini göstermiştir. Bu yöntemin önemli bir avantajı, araştırmacıların, değişkenler arasında heterojen olanların sabit etkileri ve kısa dönem dinamik etkilerini görebilmesi, aynı zamanda değişkende yer alan uzun dönemli bilgiyi elde edebilmesidir (Pedroni, 2000: 93-94). Bu nedenle model, standart sabit etkili tahmincilerdeki otokorelasyon, değişen varyans gibi sorunlardan kaynaklanan sapmaları düzeltirken, değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkilerin belirlenmesine imkân vermektedir.

Bu çalışmada tahmin edilen ekonometrik model (1) nolu eşitlikte gösterilmektedir.

$$\ln GDP_t = \beta_0 + \beta_1 \ln CARİ_t + \beta_2 \ln YAT_t + DUMMY_{2006S} + u_t \quad (1)$$

Modelin tahmin edilmesinden önce, sahte regresyon riskinin ortadan kaldırılması için değişkenlerin durağan halde olmaları gerekmektedir. Durağan olmayan zaman serileriyle tahmin edilen sonuçlar gerçek ilişkiyi yansıtmamakta, bu durumda t istatistik sonuçları geçerliliğini kaybetmektedir. Bir serinin uzun dönemde sahip olduğu özellik, bir önceki dönemde değişkenin aldığı değerin, bu dönemi ne şekilde etkilediğinin belirlenmesiyle ortaya çıkarılabilir. Bu nedenle, analizin anlamlı sonuç üretebilmesi için serinin her dönemde aldığı değerin daha önceki dönemdeki değerleriyle regresyonunun bulunması gerekmektedir (Tari, 2008: 393).

5. Analiz ve Ampirik Bulgular

5.1. Birim Kök Testi Sonuçları

Modeldeki tüm değişkenlerin durağanlığı Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) birim kök testi yapılarak araştırılmıştır. Birim Kök testi sonuçları tablo-2'de yer almaktadır.

Tablo -2: ADF Birim Kök Testi Sonuçları

DEĞİŞKEN	SABİTSİZ TRENDİSİZ		SABİTLİ		SABİT ve TRENDLİ		SONUÇ
	t- istatistik	K ritik Değer	t- istatistik	K ritik Değer	t- istatistik	K ritik Değer	
ARI ^C	2.2541	-1.9513	-1.3541	-3.6891	-2.8536	-4.3393	I(1)
CARI ^Δ	-4.2278	-2.6392*	-4.8010	-3.6537*	-4.7108	-4.2732*	
AT ^Y	1.0371	-2.6369*	-0.3405	-3.6463*	-1.5144	-4.2627*	(1)
YAT ^Δ	-5.4299	-2.6392*	-4.8099	-3.6616*	-4.7829	-4.2967*	
DP ^G	5.3737	-2.6369*	-0.7329	-3.6463*	-3.1239	-4.2627*	(1)
GDP ^Δ	-2.1095	-1.9520**	-6.7174	-3.6537*	-6.6439	-4.2732*	

* %1 Önem düzeyi

** %5 Önem düzeyi

Tablo-2.'de yer alan sonuçlara göre birinci farkında tüm değişkenler için hesaplanan t istatistik değeri mutlak değerce Mackinnon tablo değerlerinden büyük olduğu için, değişkenlerin bütünleşme dereceleri I(1)'dir. GDP değişkeni dışında kalan tüm değişkenler için %1 anlamlılık düzeyinde birim kökün varlığı reddedilmektedir. GDP değişkeninde ise sadece sabitsiz ve trendsiz model için %5 anlamlılık düzeyinde birim kökün varlığı reddedilmektedir.

5.2. Ampirik Bulgular

FMOLS yöntemi ile elde edilen ve cari ve yatırım harcamalarıyla büyüme arasındaki uzun dönem ilişkileri gösteren tahmin sonuçları tablo-3 ve tablo-4.'de görülmektedir.

Tablo -3: Cari Harcamaların Büyüme Etkisi

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
CA RI	0.754943	0.0729 77	10.344 95	0.0000
ET K1	0.433997	0.2071 43	2.0951 54	0.0447
C	4.923606	0.5637 55	8.7336 00	0.0000
R ²	0.919841			
Düzeltilmiş R ²	0.914497			

Cari harcamalar dikkate alınarak yapılan analize göre, hesaplanan t istatistik değerleri %1 anlamlılık düzeyinde 0'dan farklı çıkmış olup, cari harcamalarda meydana gelen %1'lik artış büyüme % 0,75 artırmaktadır.

Yapay değişken kullanılarak 2006 yılı sonrası cari harcamaların büyüme üzerindeki etkisine bakıldığında, ETK1 yapay değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde 0'dan farklı bulunmuş, yapılan değişikliğe göre yapılan harcamalarda meydana gelen %1'lik artış büyüme %0,43 birim artırmıştır.

Bu sonuca göre, cari harcamalardaki %100 'lük bir artış sonucu, kamu mali yönetiminin uygulandığı 2006 yılından itibaren reel gayrisafi milli hasılda üzerinde 2006 yılı öncesi döneme göre %43'lük bir ek katkı sözkonusudur.

Tablo -4: Yatırım Harcamalarının Büyüme Etkisi

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
YA T	0.560724	0.2942 49	1.9056 12	0.0663
ET K2	0.858280	0.6492 52	1.3219 51	0.1962
C	6.754843	2.0934 84	3.2266 03	0.0030
R ²	0.483031			
Düzeltilmiş R ²	0.448566			

Yatırım harcamalarında ise hesaplanan t istatistik değerleri %10 anlamlılık düzeyinde 0'dan farklı çıkmış olup %1'lik bir artışın GDP 'yi % 0,56 artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

2006 yılı sonrası yatırım harcamalarının büyüme üzerinde katkısının gösterildiği ETK2'nin aldığı değere bakıldığında, yatırım harcamalardaki %1'lik bir artış sonucu, 2006 yılından itibaren reel gayrisafi milli hasılda üzerinde 2006 yılı öncesi döneme göre büyüme

üzerinde %0,85'lik ek bir katkı bulunmaktadır. Bununla birlikte bu sonuç istatistiki olarak anlamlı değildir.

6. Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye'de kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışmada, 1980-2013 dönemi yıllık verileri kullanılarak FMOLS modeline göre merkezi yönetim kapsamında, reel olarak bileşenlerine göre kamu cari ve yatırım harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki uzun dönemli ilişkiler analiz edilmiştir. Ayrıca, yeni kamu mali yönetim anlayışının uygulamaya konulması neticesinde, kamu harcamalarının büyüme üzerinde ek bir katkısının olup-olmadığını ortaya koymak için kamuda yönetim ve yeni kamu yönetimi anlayışına sahip düzenlemeleri içeren 5018 sayılı kanunun bütünüyle yürürlüğe girdiği 2006 yılı sonrası ve öncesi karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Cari harcamalar, personele yapılan ödemeler, kamusal görevlerin gerektirdiği hizmet alımları gibi yıllık olarak gerçekleştirilen faaliyetlere yapılan harcamalardır. Yatırım harcamaları ise, daha çok üretim ve hizmet kapasitesini artırmak üzere yapılan etüt- proje, her türlü yapı-inşa faaliyetleri, büyük ölçekli mal ve hizmet alımlarına yapılan harcamalardır. Çalışmada cari ve yatırım harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, yeni kamu mali yönetiminin uygulanması ile birlikte cari harcamaların büyüme üzerindeki katkısının 2006 yılı öncesi dönemine göre daha fazla olduğu, cari harcamalarda %100 bir artış neticesinde büyümeye %43 daha fazla katkıda bulunduğu elde edilen sonuçlardan görülmüştür. Yatırım harcamaları açısından konuya bakıldığında ise, yapılan düzenleme neticesinde, 2006 yılı öncesi dönemine göre, yatırım harcamalarının büyüme üzerinde ek bir katkısının olduğu ancak bu sonucun istatistiki olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye kamu sektörü açısından yeni kamu yönetimi ile kamu kaynaklarının verimli ve kamusal hedefler doğrultusunda kullanılmasını amaçlayan birtakım yöntem ve kurallara tabi olmuştur. Önceki kanuna göre kamu mali yönetim ve kontrol kanunu ile getirilen bu düzenlemeler neticesinde kaynakların daha verimli kullanıldığını ve hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak daha üretken alanlarda kullanıldığını söylemek mümkündür. Analiz sonuçları bunu destekler niteliktedir. Ancak, kamu kaynaklarının üretken olmayan harcamalarda kullanılmasının önlenmesi, üst strateji ve politikaları doğrultusunda kamusal hedefler arasında eşgüdümün sağlanarak hedeflere dayalı harcamada bulunulması ve harcamalarda mali disiplinin sağlanmasına olan ihtiyaç hala devam etmektedir. Bu açıdan kamunun bu yönde hareket etmesini sağlayabilecek etkin iç kontrol mekanizmalarının kurumlarda işletilmesi büyük önem taşımaktadır. İç kontrol, kamusal faaliyetlerin, yasal düzenlemelerin yanısıra etik ilkelerine uygun olarak yürütülmesi; kaynakların ekonomik, verimli ve etkin biçimde kullanılması; varlıkların kötüye kullanılmasının engellenmesi için kurumun tüm seviyesinde uygulanan düzenlemeler bütünüdür. İç kontrol uygulamaları ile harcamalarda verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması yoluyla, kamu sektörünün ekonomi üzerinde daha güçlü ve olumlu bir etkide bulunması, ekonomik büyüme ve gelişme sürecine daha fazla katkı sağlayabilmesi mümkün olacaktır.

Kaynakça

- 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5018&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch>,
- Alesina, A., Özler, Ş., Roubini N., Swagel P. (1996). Political Instability and Economic Growth. *Journal of Economic Growth*, 1,2, 189-211
- Alexiou, C.(2009), Government Spending and Economic Growth: Econometric Evidence from the South Eastern Europe (SEE), *Journal of Economic and Social Research* 11(1), 1-16.
- Altay, N. O. (2008). Türkiye’de Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Ve Yatırımlar Üzerine Etkilerinin Analizi (1980–2005). *Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review*, 8,1, 267-285.
- Altunç, Ö. F. (2010). Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisine Bir Bakış: Türkiye, 1979-2003. *Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 25, 1, 25-39.
- Aschauer, D. (2000). Public Capital and Economic Growth: Issues of Quantity, Finance and Efficiency. *Economic Development and Cultural Change*, 48, 391–406.
- Aytaç D. ve Güran C.M. (2010). Kamu Harcamalarının Bileşimi Ekonomik Büyüme Etkileri Mi? Türkiye Ekonomisi İçin Bir Analiz, *Sosyo Ekonomi*, 2010/2, 130-152.
- Ávila, D., G., Strauch, R. (2008). Public Finances and Long-Term Growth in Europe: Evidence from A Panel Data Analysis. *European Journal of Political Economy*, 24, 172–191.
- Barro, R., J. (1990). Government Spending in A Simple Model of Endogeneous Growth. *Journal of Political Economy* 98, 5, 103-125.
- Barro, R. J. (1991). Economic Growth in a Cross-Section of Countries. *Quarterly Journal of Economics*, 106, 407-43.
- Bleaney, M.; Gemmell, N. ve Kneller, R. (2001) Testing the Endogenous Growth Model: Public Expenditure, Taxation, and Growth over the Long-Run. *The Canadian Journal of Economics*, 34,1, 36-57.
- Braşoveanu L., O. (2012). Correlation Between Government and Economic Growth - Specific Features for 10 Nms. *Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology*, 5.
- Bose N., Haque M., E., Osborn, D. (2007). Public Expenditure and Economic Growth: A Disaggregated Analysis for Developing Countries. *The Manchester School*, 75, 533-556.
- Chong, A., Calderon, C., (2000). Causality and Feedback Between Institutional Measures and Economic Growth. *Economics and Politics*,12, 69– 82.
- Christie, T. (2012). The Effect of Government Spending on Economic Growth: Testing The Non-Linear Hypothesis. *Bulletin of Economic Research*, 1-22,
- Cooray A. (2009). Government Expenditure, Governance and Economic Growth. *Comparative Economic Studies*,51, 401–418.
- Demir, M., Sever, E. (2008). Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Üzerine Bir İnceleme (1980-2007). *Marmara Üniversitesi, İİBF Dergisi*, XXV, 2, 99-108.

- Dethier, J.J. (1999). Governance and Economic Performance: A Survey, Center of Development Research, ZEF Discussion Papers on Development Discussion Papers On Development Policy, 5, 1-62, Bonn.
- Faysal G., M., Baldemir, E. (2006). Kurumsal Yapı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Dergisi*, 8,1, 212-226.
- Futagami, K., Morita, Y., Shibata, A. (1993). Dynamic Analysis of an Endogenous Growth Model with Public Capital. *The Scandinavian Journal of Economics*, 95, 4, 607-625.
- Gupta, S., Clements, B., Baldacci, E., Mulas-Granados, C. (2005). Fiscal Policy, Expenditure Composition, and Growth in Low-Income Countries, *Journal of International Money and Finance*, 24, 441-463.
- Hall, R., Jones, C. (1999). Why Do Some Countries Produce So Much More Output Per Worker Than Others?. *Quarterly Journal of Economics*, 114, 83-116.
- Henrekson M. (1993). Wagner's Law- A Spurious Relationship. *Public Finance*, 48,2, 406-415.
- Hulten, C. (1996). Infrastructure Capital and Economic Growth: How Well You Use It May Be More Important Than How Much You Have. *NBER Working Paper*, 5847, 1-37.
- IMF, Al-Faris, A. F. (2002). Public Expenditure and Economic Growth in the Gulf Cooperation Council Countries, *Applied Economics*, 1187-1193.
- Kar, M., Taban S. (2003). Kamu Harcama Çeşitlerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri. *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, 58, 3, 146-169.
- Karakurt, B. (2011). Washington Konsensüsünden Küresel Mali Krize Mali Disiplin Ve Türkiye'deki Gelişmeler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25, 1, 31-53.
- Khan, M., H. (2008). Governance and Development: The Perspective of Growth-Enhancing Governance. In: Diversity and Complementarity in Development Aid: East Asian Lessons for African Growth. GRIPS Development Forum/National Graduate Institute for Policy Studies, Tokyo, 107-152.
- Mızırak, Z. ve Üçler, G. (2012). Türkiye'de Kamu Harcamalarının İktisadi Büyüme Üzerindeki Etkisi (1970-2009). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 42, 179-202
- Oktayer, N. ve Susam, N. (2008). Kamu Harcamaları- Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1970-2005 Yılları Türkiye Örneği, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22,1, 146-164.
- Pedroni P. (2000). Fully Modified OLS For Heterogeneous Cointegrated Panels. *Nonstationary Panels, Panel Cointegration and Dynamic Panels*, 15, 93-130.
- Philips C.B, Hansen B. E. (1990). Statistical Inference in Instrumental Variables Regression with I(1) Processes. *Review of Economic Studies*, 57, 99-125.
- Schaltegger, A. C., ve Torgler B. (2004). Growth Effects of Public Expenditure on the State and Local Level: Evidence from a Sample of Rich Governments. Center for Research in Economics, Management and the Arts, Working Paper, 2004-16, 1-19.
- Shantayanan, D., Swaroop, V., ve Zou, H. (1996). The Composition of Public Expenditure and Economic Growth., *Journal of Monetary Economics*, 37, 313-344
- Strauss, T. (1998). Is There Difference Between Developed and Developing Countries?, Working Paper Series in Economic and Finance, 275, 4-22

- Tarı R. (2008). Ekonometri, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Avcı Ofset, İstanbul.
- Uzay, N. (2002), “Kamu Büyüklüğü ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği (1970-1999)”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19, 151-172.
- WB, Kaufmann, D., Kraay A. (2002). Growth Without Governance. Policy Research Working Paper, World Bank Institute and Development Research Group, Washington DC, USA.
- WB, Kaufmann, D., Kraay, A., Mastruzzi, M.(2006). Governance Matters V: Governance Indicators for 1996–2005. World Bank Policy Research Working,4012, World Bank, Washington DC, USA.
- Yapraklı, S. (2008). Kurumsal Yapının Ekonomik Büyümeye Etkisi: Üst Orta Gelir Düzeyindeki Ülkeler Üzerine Bir Uygulama. *Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review*, 8, 1, 301-307.
- Yilgör M., Ertuğrul C., Celepcioğlu M., E. (2012). The Effect of Public Expenditure on Economic Growth: Turkey Example. *Investment Management and Financial Innovations*, 9, 2, 193-202.